

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

134. An Episcopus possit aliquando dispensare in impedimentis
matrimonia dirimentibus? Sed difficultas est, an si adsit Legatus, aut
Nuntius possit tunc dispensare Episcopus? Et notatur Episcopum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

potest Episcopus dispensare, vt docent Doctores graues, quos refert idem Sanch. disp. 40. n. 3. Cum ergo magna in praedicto euentu necessitas vrgeat, quid obstat, ne Episcopus possit? Secundo, votum simplex castitatis impedit matrimonium contrahendum, & eius dispensatio Pontifici referuatur: & tamen in casu vrgentis necessitatis, quando magnum incontinentia periculum vrget, nec consuli potest Papa, ratione paupertatis, vel quia est graue periculum in mora, potest Episcopus dispensare, vt docet Angelus, Syluester, Nauarrus, Palacios, Enriquez, & Aragon, quos ibi refert dictus Sanchez ergo potest dispensare in impedimento dirimenti in casu praesenti, vbi vrgentior est necessitas. Tertio; quia opinio docens post contractum matrimonium, posse Episcopum dispensare, illi innititur fundamentum, quod possit Episcopus in lege Papae vel Concilij dispensare in casu vrgentis necessitatis, ergo similiter poterit ante matrimonium, vrgente necessitate pari, vel certe maiori. Vltimo, negari non potest, quin haec sententia aliquam habeat probabilitatem: at quando notabile proximi damnum imminet, licitum est, omnia probabilissima, & communissima opinione, eam amplecti, quae aliquam habet probabilitatem, vt docet cum Soto, & Nauarro idem Sanchez lib. 2. disp. 16. n. 8.

2. Nota tamen obseruare gloss. Cardinalem, Henriquez, & Alexandrum in cap. quia circa, de consanguinitate, Episcopum post matrimonium contractum, dispensatione impedimenti subreptitiae obtenta, posse dispensare in eo impedimento, confirmando dispensationem Pontificis; & id probabile censet Basilius Pontius de Matrim. lib. 8. c. 13. vt notat Hurtado de Matrim. disp. 26. diffic. 2. h. 8. quod mihi non placet.

3. Id vero, quod docent Valentia tom. 4. disp. 10. §. 5. pan. 1. & Basilius, nempe Episcopum posse dispensare in impedimentis dirimentibus superuenientibus matrimonio iam contracto, impediuntur petitionem debiti, vt possit licite peti, absque sufficienti fundamento dicitur. Sicut etiam id quod docet idem Valentia, in tempore, Episcopum dispensare posse cum his, qui post votum castitatis simpliciter contraxerunt matrimonium, vt possint licite petere, saluum existimamus; quia id esset dispensare in aliquo substantiali voti castitatis simpliciter, quo etiam post matrimonium tenentur, quamuis teneantur reddere, dum matrimonium perseuerat, id tamen ex privilegio Pontificis possunt Patres Societatis, quibus Prouincialis commiserit.

RESOL. CXXXIV.

An Episcopus possit aliquando dispensare in impedimentis matrimonij dirimentibus? Sed difficultas est, an si adit Legatus, aut Nuntius possit tunc dispensare Episcopus? Et notatur Episcopum post matrimonium contractum, dispensatione aliquo impedimenti subreptitiae obtenta, posse dispensare in eo impedimento, confirmando dispensationem Pontificis. Et an bona fides requiratur in contrahentibus, et possit Episcopus in impedimentis dictis dispensare? Et quid, si mala fides intercessit. Et aduertitur tunc malam fidem dicendam esse, quando coniuges non solum sciunt impedimentum, & contrahere volunt, sed etiam sciunt inde oriri impedimentum dirimens matrimonium contrahendum, &c. Et ab supra dicta extenduntur ad forum exterium: Ex par. 11. tr. & Misc. 8. Ref. 3.

§. 1. DE hoc casu ex Mexico interrogatus affirmatiue respondi, & cum pluribus Doctoribus me etiam citato probat Legand. de Sacram. 2. tr. 9. disp. 24. q. 7. & me citato Dicastill de Sacram. 2. tr. 3. tr. 10. disp. 8. dub. 4. n. 3. docet enim pro foro conscientiae posse dispensare aliquando Episcopum ex tacita Pontificis concessione in his, quae iure naturali non dirimunt. Quae doctrina intelligenda est pro casu quo impedimentum est occultum quidem, matrimonium vero publicum, nec coniuges possunt separari absque magno scandalo neque ad Summum Pontificem patet recursus propter paupertatem, aliaue damna graua, aut locorum distantiam, aut ob alia legitima impedimenta, aut quia quamuis possit adiri Pontifex, interim tamen cum separari non possint absque graui scandalo, sunt in magno periculo cohabitantes simul. Quae sententia etiam locum habet in diuitibus, qui quamuis habeant, quantum satis est, vt possint mittere ad Pontificem, est periculum interim grauium malorum, quae prudentes timentur.

2. Probatur haec opinio, quia non est credibile Pontificem pro tali casu, quando praedicta inconuenientia sequuntur, velle talem dispensationem sibi referuare. Nam, cum referuatio sicut & quaeuis alia similis lex ordinatur in edificationem animarum; non in destructionem, credendum non est, quod pro tali casu sub his circumstantiis, sub quibus, si reservatio fuisset, vrgeret in damnum animarum: velit Pontifex eam referuationem locum habere.

3. Hoc ipsum posse Episcopum etiam ante contractum matrimonium probabilissimum est pro casu necessitatis; quando non patet aditus ad superiorem, vt quando quis est morti proximus, & vult legitimare filios vel restaurare concubinam honorem, vel ita oportet fieri pro bono pacis.

4. Quod vero in contrarium asserit doctus, & amicissimus Pater Aueria, quem ego adduxi in part. 8. tr. 1. §. 3. res. 80. parum roboris habet. Conceditur enim praedictos casus non posse, aut vix habere locum, nam si impedimentum erat notum, non debet extendi potestas Episcopi (maxime pro foro externo) ad id; si autem erat occultum non habent locum ea damna. Hoc (inquam) parum roboris habet. In casu enim occulto saluo negat Aueria quod dana non sequantur (attende quae). An proles, quae ob vitium occultum non fuisset reuera legitima, quia defuit dispensatio, iuste succederet parentibus, aut aliis siue ab intestato, siue ex testamento, praesertim si id tandem euidenter contaret? An si aliqui quidem sciam impedimentum; licet non tot, quot sufficiant, vt res censetur publica, & notoria, non possit decursa temporis res proparati & inde sequi multa mala? An non itam inter illos paucos, qui sciunt, possent esse aliqui, qui rem vehementer sentirent, & possent ab illis, & ab aliis quibus id communicarent, timere scandala, tixam inimicitiae, & similia? Itaque hodie est satis recepta, & tuta, & ipsis etiam Pontificibus nota sententia praedicta assiduans.

5. Sed difficultas est an si adit Legatus, aut Nuntius, possit tunc dispensare Episcopus? Vtraque pars affirmatiua, & negativa est satis probabilis. Affirmatiua pars probatur ex praedicto fundamento, quod Pontifex pro tali casu vrgentis necessitatis non censetur referuare. Vnde si seclusa referuatione potest Episcopus, per accidens est, quod superueniat aliquis habens delegatam iurisdictionem. Idque adhuc maiorem probabilitatem habet in hoc casu quam in illo de absolute a censuris. Nam quod attinet ad absolute a censuris,

Sup. hoc in Ref. loc. seq.

Quae hic est Ref. antecedens, & in Ref. 1. post praetertam; §. 1. tota, & seq. & infra in R. seq. & supra in Ref. 32 §. 1. inferius in tr. 3. Ref. 12. §. Suffragatur ad medium, ver. Confir. man. & in aliover. Celsus not.

Sup. hoc supra in Ref. 129. §. per. aut. & vlt.

IOHANNES
OHNIA
O. III. IV. V
E. III

expresse dicitur in Textibus ibi citatis adendum esse Legatum Pontificis si possit adiri, & in defectu Pontificis, vel Legati posse Episcopum absoluer. In hoc autem casu non habetur similis Textus.

6. Opposita tamen sententia non modo tutior, sed probabilior videtur, ut ex aliis me etiam citato, tenet Dicastill. *vbi sup. n. 61.* Quia Episcopus solum potest in hoc casu dispensare ratione necessitatis urgentis Sed quanto adest alius qui possit dispensare, cessat necessitas: ergo pro tali casu non censetur Pontifex eam facultatem concedere Episcopo, vel non abstinuisse ab Episcopo quando reseruat, nec reseruat tunc cedit in destructionem animarum.

Sup. hoc in
Res. praecri-
ta §. Nota
tamē & late
infra in Res.
136.

7. Notandum est etiam hic quod docet Glossa, Cardin. Hostiens. Henriquez, & Alexand. in cap. *quia circa de consensu* Episcopum post matrimonium contractum, dispensatione impedimenti alioquin subreptitiae obiecta posse dispensare in eo impedimento, confirmat ad dispensationem Pontificis. Idque probabile putat Basilias, nec mihi videtur improbabile (quidquid alij reclamant) si crimen subreptionis sit omnino occultum, nec facile possit adiri Pontifex, vel timeatur graue scandalum, aut periculum peccati interim, dum expectatur legitima Pontificis dispensatio. Ita Dicastill. *n. 63.* licet Leander *vbi sup. q. 12* probabilis contrarium putet; sed Dicastilli sententiam probabilem etiam putat Pontius de *matrim. lib. 8. c. 13. n. 7.*

8. Verum, an bona fides requiratur in contrahentibus ut possit Episcopus in impedimento superius dictis dispensare hoc opus, hic labor est. Ego cum multis sententiam affirmatiuam docui *vbi sup. res. 79.* sed Dicastillus loco citato negativae sententiae adheret, sic enim asserit *num. 66.* Nihilominus quamvis hoc probabilissimum sit, & quantum fieri potest in praxi seruandum, non possum mihi persuadere voluisse Concilium, aut Pontifices, qui illud confirmarunt, hanc reseruationem locum habere in iis casibus, in quibus diximus posse Episcopum dispensare propter gravissima damna, & inconvenientia scandali peccatorum, & impotentiam ad eundem Pontificem; nam nota ratio ob quam pro tali casu dicimus posse Episcopum in foro conscientiae, est, quia si non posset, reseruatio cederet in destructionem animarum, & non est credendum Pontificem cum damno, & periculo animarum velle pro tali casu, & circumstantiis reseruare, cum licita non esse reseruatio, quidquid sit de valore, atque etiam fieri potest ut quamvis mala fide contractum sit matrimonium, sequantur eadem damna, & pericula animarum, & si eadem moralis impotentia ad eundem Pontificem, idemque periculum in mora: ergo eodem modo credendum est, non esse mentem Pontificis, quod Episcopus pro tali casu non possit.

9. In citato autem cap. Tridentinum loquitur pro foro exteriori, in quo si semel conllet de praedicto impedimento, praecaveri poterunt reliqua damna, & separari coniuges. Quod si in eo casu sequantur scandala, & alia incommoda, tunc non sequuntur ex ipsa separatione illorum, & ex negatione dispensationis, & spei illius obtinendae; sed ex ipsa notorietate, vel probatione externa commissi delicti. In quo casu maiora inconuenientia sequeretur ex eo, quod permitterentur non separari, aut ex facilitate dispensandi cum illis, quam ex ipsa separatione, & negatione dispensationis, imo hoc deseruierit ad tollendum scandalum. In casu autem quod delictum est omnino occultum, & tantum agitur de foro conscientiae; si in eo foro sit periculum in mora expectandi Pontificis dispensationem vel sit mortaliter

impossibilis aditus ad illum, & scandalum in separatione, longe alia ratio est. Unde quando Concilium dixit: Non enim dignus est, qui Ecclesiae benignitatem facile experiatur, &c. Tantum intelligendum est pro casu, quo ex mera benignitate concedenda esset dispensatio. Pro nostro autem casu dispensatio concedenda est, non ex mera benignitate, sed ex obligatione, quam habet superior prouidendi bono animarum, & auertendi praecauendique peccata subditorum, & scandala. Quae omnia ut supponit noster casus, moraliter praecaveri non possunt; nisi dispensatio concedatur, & matrimonium legitime fiat.

10. Et haec omnia docet Dicastill. *vbi sub.* qui etiam in tali casu reprobatur consilium datum coniugatis à Sanchez, Gutierrez, & Bonacina quod quando Confessarius in confessione detegit impedimentum aliquod dirimens, posse hoc remedio uti ad vitandam suspensionem alicuius criminis, vel infamiae inter sponfos, nempe quod ille, vel illa voueat castitatem ad menlem, vel duos menses, deinde dicat consanguineis, aut etiam aliis se castitatem vouisse, ideoque à Confessario sibi iniunctum esse, ut abstineat à matrimonio donec obtineatur dispensatio à Sede Apostolica, cauere tamen debet, ne dicat votum esse ad tempus, ne auerentes opponant sufficere dispensationem Episcopi, & earationem medium deludatur.

11. Verum, ait Dicastill. cum eiusmodi consilium, & medium sit apud varios, & notos Auctores, & homine in mundo prout ad suspicandum sint, aut in deteriore partem interpretandum acta aliorum, non est facile vtendum tali remedio clausa potest, nec debet facile Confessarius dare eiusmodi consilium, nisi vbi, & quando moraliter certum sit, quod ea ratione femina non veniat in suspensionem. Adde, quod haec ratio potest maritus multo eam minus aestimare, imò & licite resistere ab ipso contractu, & magnum detrimentum inde resultaret feminae, eiusque existimationi. Est ergo cautissimè eo medio vtendum, si tamen aliquando vtendum est; quia vix poterit adhiberi sine periculo infamiae.

12. Nota etiam sententiam Dicastilli tanquam probabilem admittere etiam Ioannesi de Soria in epiloquo *summarum par. 2. tract. 1. sect. 10. §. circa dispensationem.* Et Martinum de San Ioseph in *Mon. Confess. tom. 1. lib. 1. tract. 41. de matrim. num. 5.* vbi sic ait: Pareceme probable la opinion de los que afirman, que el Obispo puede dispensar en estos casos, con las condiciones referidas en el numero procedente, aun en caso, que inueniese mala fe en ambos casados, quando contraxeramos matrimonio; porque aunque estos no metexcar que se use con ellos de misericordia, por auerse hecho de su parte indignos della, los Obispos son Padre espirituales de sus subditos, y tienen obligacion de caridad, de mirar por sus almas, honra, y fama en estado tan miserable, que tambien ay obligacion de caridad à sacard del poco, al que desesperando se arroja en el, y à cortar el lazo del, que se le echo à la garganta para aborcarse. Sic Alphonsus Moscoso Episcopus Malacitanus in summa tract. 10. cap. 29. num. 22. Henrig. lib. 12. de matrim. c. 3. n. 2. in gloss. lit. R. & O. & reputat probabile Villalob. 1. p. tit. 14. diff. 25. num. 4. La caridad el muy benigna y piensu, que se puede ofrecer caso tan apricado, que tenga obligacion el Obispo à dispensar en el, porque en semejantes ocasiones, sententia humanior est tenenda, l. pro herede 20. §. si quid, & in gloss. human. ff. de const. pecuniar. Et quando aequitas est ex vna parte, & ius scriptum ex alia; aequitas est praeferenda.

Quae nunc
est supra
Res. 130. in
tribus primis
cuius §§. & in
Res. 131. &
26. §. Quar-
tus casus in
fine.

De Dispensationibus Resol. CXXXV. 261

Glossa. Placuit. C. de iudic. Et necessitas facit probabile, quod aliqui de se probabile non foret, l. qui peritorem 27 in addit. margin. ff. de manumiss. et sta. men. unde se dice tandem, quæ non solum necessitas non habet legem, sed ipsa legem facit. Huc vsque Martinus.

13. Sed observa etiam supradictam sententiam Leonidrum de Sacr. rom. 2. tr. 9. disp. 24. q. 9. extendere ad forum externum, sic enim ait; Episcopus etiam potest dispensare in impedimentis publicis, & foro externo, casu (& non aliter) quo de facto datur necessitas maxima in illis dispensandi, & non patet aditus ad Pontificem, aut si patet, est periculum magnum in mora. Probatum primò. Quia ea sola aut præcipua de causa, potest Episcopus, in dicto casu, dispensare impedimentis occultis, & pro foro interno, quia videlicet ob urgentem dispensandi in illis necessitatem, præsumitur à summo Pontifice facultatem habere, vt docet Sanchez, Basilius, & alij Doctores q. 7. & 8. pro nobis relati: ergo si detur Basilio quo vigeat necessitas magna, etiam in impedimentis publicis: & pro foro externo, dispensandi, etiam debet habere eandem facultatem à summo Pontifice ad dispensandum in illis: nam utrobique currit eadem ratio.

14. Secundo probatur rationibus pro parte negatiua adductis, nam certè hanc nostram modò explicationem aperte probant. Quia dato casu præassignato, Romanus Pontifex, id verè concederet ob animarum salutem, si de eo requisitus esset: ergo. An autem de facto possit occurrere casus, cuius magna necessitas vigeat Episcopum ad dispensandum in aliquo impedimento publico, videant ipsi. Mihi, etiam difficile accidere posse videatur, non tamen impossibile, vt ex dictis facile colligi potest. Ita ille.

15. Sed ego omnia supradicta secundum mentem supradictorum Doctorum dicta esse volo, ego enim non recedo à sententiâ, quâ olim docui, nempe non esse locum dispensationi, quando mala fides intercellit, sed adverte tunc dicendam esse malam fidem, quando coniuges non solum sciunt impedimentum, cum contrahere volunt, sed etiam sciunt inde oriri impedimentum dirimens matrimonium contrahendum, nec censendam esse malam fidem, quamvis procedat ex lata culpa & ignorantia culpabili, quia Tridentinum citatè expressè petit, vt scienter præsumatur, et non verè dicitur scienter facere, qui ex ignorantia excusa facit, sed dolus requiritur. Vnde solum excludatur bona fides quâdo ignorantia esset adeo excusa, vt esset ingès temeritas, quia tunc æquiparetur dolo. Et valde notetur à Cõsiliariis omnia, quæ in his tribus Resolutionibus à me superius dicta sunt, nam in praxi facile possunt accidere.

RESOL. CXXXV.

An Episcopus in impedimentis dirimentibus ante contractum matrimonium, auctoritatem suo Vicario, vel aliis possit delegare.

Et an ipsomet Episcopus in impedimentis dirimentibus ante contractum matrimonium, possit dispensare? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 2. Rel. 39.

Magna questio est inter Theologos recentiores, an Episcopus in impedimentis dirimentibus ante contractum matrimonium dispensare possit: Et negat novissimè Texeda in Theol. mor. rom. 2. lib. 4. tract. 3. controu. 23. §. 1. num. 25. quia, ait ipse, antequam matrimonium contrahatur, cum nulla possit vrigere necessitas ad dispensandū in im-

pedimentis matrimonium dirimentibus, nec possit esse ad Pontificem facilis transitus; non præsumitur adesse Pontificis consensus, qui necessarius est, vt Episcopus in ipsius lege dispenset. Cõfirmatur: nam si potest Episcopus dispensare in impedimentis matrimonium dirimentibus, postquam iam initum est, idè est, quia constat de publicitate matrimonij, eum initū sit in faciem Ecclesiæ, iuxta formam à Concilio Tridentino petita, & non constat de impedimento, cum sit occultum; & aliàs si non dispensaretur in illo, oriretur scandalum, si prædicti coniuges separantur: hæc ratio non currit, quando matrimonium non est initum, cum possit tempus protrahi, & ad Pontificem recurri pro obtinenda dispensatione: ergo in tali casu non potest Episcopus dispensare in impedimento dirimente ante contractum matrimonium. Secundo, quia si permitteretur, quòd Episcopus dispenseret in impedimentis dirimentibus ante contractum matrimonium, aperiretur quidem ianua ad multa fraudulenta matrimonia, cum possit fingi necessitas vrigens, ubi nulla est, & allegari difficultas recurrendi ad Pontificem, ubi talis non est, nec vrigere potest tā gravis necessitas, quæ difficilem reddat ad Pontificem pro obtinenda dispensatione transitum: nam, si aliquis casus potest contingere, in quo horum modernorum sententia, verificari possit, solus esse potest, quando duo consanguinei in gradu prohibito habuerint copulam carnalem inter se sub spe futuri matrimonij, & ne vir à prole sua facta recedat, si fortasse timeret periculum, ne forte, ne femina violata remedio maneret destituta, & ob maiorem temporis accelerationem, vt obuietur tanto malo, poterit quis dicere posse Episcopum dispensare. Ceterum, nec in isto casu vrigere grauissimam necessitatem, nec difficile ad Pontificem recursum reperire, ex eo mihi persuadetur: quia in tali casu inueniuntur duo impedimenta, quorum necessariò Pontifex debet fieri certior, nec vrigens necessitas instat, vt difficilis ad Pontificem sit accessus. Et præterea arguitur, quia copula illa inter illos consanguineos habita sub spe futuri matrimonij, vel est manifesta, vel occulta: si est manifesta, necessarium est, vt pro dispensatione obtinenda recuratur ad Pontificem, vt notum est: si est occulta, cum non sit periculum in mora, & possit Pontifex consuli, necessariò ad illum recurrendum est: nam in eo casu non præsumitur voluntas Pontificis adesse, quod necessarium est, vt Episcopus in casu necessitatis vrigentis, possit in impedimentis dirimentibus dispensare.

2. Sed ego satis probabiliter affirmatiuam sententiam teneo, & præter Vasquez, Sanch. Hurtad, & Poncium, hoc etiam docet Castr. Pal. rom. 5. disp. 4. punct. ult. §. 1. n. 9. quod colligitur ex c. 2. de dispens. impuber. ibi: *Districte iubeamus, ne aliqui ante aetatem à Canonibus præscriptam coniungantur, nisi forte aliqua vrgentissima necessitate interveniente, ut pote pro bono patris talis coniunctio toleretur. Toleretur, inquam, non permissiue, sed approbatiue, vt advertit Basilius Poncius lib. 8. c. 13. n. 6.* Ergo ex vrigenti necessitate ante contractum matrimonium potest Episcopus in impedimento ætatis dispensare: sed eadem est ratio in aliis impedimentis. Ergo in omnibus admitti debet hæc dispensatio. Ratio autem id manifestè conuincit, idè est namque conceditur Episcopo potestas dispensandi in his impedimentis matrimonio contracto; quia communi Republicæ bono, animarumque saluti expedit, ne vrigente necessitate homines remedio salutari destituantur: at ante matrimonium contractū vrigere ea necessitas dispensationis potest, vt compertum est: ergo concedenda est Episcopis hæc potestas. Vnde patet,

PLA NIA
Omnia
no. III. IV. V
E. III